

100
ΧΡΟΝΙΑ
ΤΟ ΒΗΜΑ

Π. Κ. Ιωακείμης

Ο μύθος του βέτο στην ΕΕ (και στο ΝΑΤΟ) και η θέση της Ελλάδας

Η Τουρκία/πρόεδρος Ερντογάν ασκεί βέτο στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ στην ένταξη Σουηδίας και Φινλανδίας. Ενώ η Ουγγαρία κάνει το ίδιο για το έκτο πακέτο κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εναντίον της Ρωσίας. Έτσι και οι δύο οργανισμοί (επανα)σκέπτονται τη σημασία του βέτο, της ομοφωνίας δηλαδή στη λήψη των αποφάσεων. Αλλά ενώ για το ΝΑΤΟ δεν τίθεται θέμα κατάργησής του, στην ΕΕ προτείνεται τώρα ευθέως η ολική κατάργησή της ομοφωνίας. Η Ελλάδα αντάρδρα. Θα είναι όμως τόσο μεγάλο πλήγμα για την Ελλάδα η απόλυτα του δικαιώματός του βέτο (veto) στο πλαίσιο της Ένωσης; Για ορισμένους πολιτικούς και μερίδα του Τόπου φαίνεται ότι θα είναι. Αλλά ας δούμε πώς έχει η πραγματικότητα σύμφωνα με τα αριθμητικά στοιχεία και την εμπειρία της συμμετοχής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εδώ και πάνω από σαράντα χρόνια. Πρώτα απ' όλα να σημειώσουμε ότι μια ομάδα πολιτικών ηγετών της Ένωσης, όπως ο πρωθυπουργός της Ιταλίας Μάριο Ντράγκι, ο πρόεδρος της Γαλλίας Εμ. Μακρόν, ο καγκελάριος της Γερμανίας Όλαφ Σολτς, έχουν τελευταία με δηλώσεις τους ταχθεί υπέρ της κατάργησης της ομοφωνίας (της δυνατοότητας άσκησης βέτο δηλαδή από ένα κράτος-μέλος) στο πλαίσιο της Ένωσης. Επίσης η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης που τερμάτισε τις εργασίες της προτείνει επίσης την κατάργηση της ομοφωνίας. Ενώ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφωνούν με την κατάργηση προκειμένου να καταστεί γρήγορη, αποτελεσματική και διαφανής η διαδικασία

λήψης αποφάσεων στην ΕΕ. Σήμερα με βάση τη Συνθήκη της Λισαβόνας το 80% περίπου των αποφάσεων λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία (QMV) ενώ μόνο ένα 20% με ομοφωνία (παλαιότερα η σχέση αυτή ήταν η αντίστροφη). Στο 20% όμως αυτό περιλαμβάνονται τα σημαντικότερα ζητήματα στην ατζέντα, αρμοδιότητες της Ένωσης όπως θέματα θεσμικού χαρακτήρα, φορολογική εναρμόνιση και βεβαίως η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και κοινή πολιτική άμυνας (ΚΕΠΑΑ), περιλαμβανομένων και των αποφάσεων για την επιβολή κυρώσεων. Είναι ιδιαίτερα ο τομέας της κοινής εξωτερικής πολιτικής που προβληματίζει ειδικότερα και για την οποία αναπτύσσεται δυναμική για την κατάργηση της ομοφωνίας. Σημειωτέον ότι η εγκατάλειψη της ομοφωνίας και το πέρασμα στην ειδική πλειοψηφία μπορεί να γίνει και χωρίς τυπική τροποποίηση των Συνθηκών με ομόφωνη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ωστόσο η ομοφωνία θεωρείται από πολλούς ότι προστατεύει τα συμφέροντα των μικρότερων κρατών-μελών της Ένωσης. Η εμπειρία της Ελλάδας δεν φαίνεται να επιβεβαιώνει αυτή την εκτίμηση. Εχω καταγράψει είκοσι οκτώ (28) περιπτώσεις στις οποίες η Ελλάδα άσκησε τυπικό ή άτυπο βέτο σε θέματα άμεσου ή λιγότερο άμεσου ελληνικού ενδιαφέροντος. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έκανε ευρεία χρήση του βέτο για θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας (ΕΠΣ), όπως σε δηλώσεις κριτικής για Πολωνία, Συρία, Λιβύη, κ.ά. Έτσι, προκειμένου να αρθεί το μπλοκάρισμα των Δηλώσεων, αποφασίστηκε με

ασπέρικο στο τέλος του κειμένου να μνημονεύεται η ελληνική θέση και να υιοθετείται το κείμενο (Εξου και το «Greece – the asterisks country» της εποχής). Ωστόσο από τις 28 σε τρεις περιπτώσεις το βέτο αποδείχτηκε αποτελεσματικό για τη μεγιστοποίηση των ελληνικών συμφερόντων. Και οι τρεις περιπτώσεις εμπίπτουν σε ένα πεδίο πολιτικής της Ένωσης, τη διεύθυνση, και είναι: 1. Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) – Διεύθυνση Ισπανίας, Πορτογαλίας. Η Ελλάδα άσκησε βέτο τον Δεκέμβριο 1984 στην ένταξη Ισπανίας και Πορτογαλίας στην τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα προκειμένου να εξασφαλίσει την υιοθέτηση των ΜΟΠ από το συμβούλιο Υπουργών της ΕΚ. Η άσκηση του βέτο αυτού προκάλεσε την έντονη αντίδραση ιδιαίτερα του ιδεολογικά ομοιόδεατη πρωθυπουργού της Ισπανίας Φ. Γκονζάλες εναντίον του έλληνα ομολόγου του Ανδρέα Παπανδρέου κατηγορώντας τον για «αसनέπεια και εκβιασμό της Κοινότητας». Ωστόσο το βέτο αυτό απέδωσε. Τέσσερις μήνες μετά, τον Μάρτιο 1985, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε πράγματι τα Μεσογειακά Προγράμματα και η Ελλάδα ήρθε το βέτο της στην ένταξη Ισπανίας και Πορτογαλίας. 2. Ένταξη Κύπρου, Επίλυση Ελληνοκυπριακών – 1999. Το 1999 η κυβέρνηση Κ. Σημίτη διασυνέδεσε τη μεγάλη διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και την επιμονή των ευρωπαίων εταίρων για χορήγηση καθεστώς «ποψήφιας χώρας» (candidate country) στην Τουρκία με την ένταξη της Κύπρου. Η Κύπρος είχε υποβάλει αίτηση ένταξης (1990) και είχε αρχίσει σχετικές διαπρα-

ματεύσεις, αλλά εκτός από την Ελλάδα καμία άλλη χώρα-μέλος από τις τότε δεκαπέντε δεν ήθελε πράγματι την ένταξη της. Επέμειναν ότι για να ενταχθεί η Κύπρος θα έπρεπε προηγουμένως να επιλύσει το πολιτικό της πρόβλημα (Κυπριακό). Αλλά προσωπική επίλυση του Κυπριακού δεν υπήρχε, πολύ περισσότερο που η Τουρκία,

η οποία δεν ήθελε την κυπριακή ένταξη, αποκότιζε ένα άτυπο βέτο μπλοκάροντας τη λύση και ως εκ τούτου την ένταξη της Κύπρου. Η κυβέρνηση Σημίτη διειμήνυσε ωστόσο ότι χωρίς την Κύπρον στην ομάδα των χωρών για προσχώρηση δεν θα συνανοίσει σε ουδεμμία άλλη προσχώρηση χώρας (άσκησε ουσιαστικά βέτο). Επίσης για την ανακρίση της τουρκικής υποψηφιότητας ζήτησε ως προϋπόθεση την προηγούμενη επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων είτε μέσω διαπραμάτευσης είτε με παραπομπή τους (μέχρι το 2004) στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Τελικώς τα ελληνικά αιτήματα ικανοποιήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999). Και στη βάση αυτών, η Κύπρος έγινε τελικά μέλος της Ένωσης την 1η Μαΐου 2004. Ενώ η επίλυση των Ελληνοτουρκικών έφθασε πολύ κοντά αλλά τον Μάρτιο 2004 η τότε ελληνική κυβέρνηση εγκατέλειψε μονομερώς τα συμπεράσματα του «Ελσίνκι». 3. Ένταξη Β. Μακεδονίας σε ΕΕ. Η τρίτη περίπτωση άσκησης αποτελεσματικού, αν και ιδιαίτερα προβληματικού, βέτο αφορούσε

Θα πρέπει να διατηρηθεί η ομοφωνία σε τρεις περιορισμένους τομείς: (α) στη διεύθυνση της ΕΕ, (β) σε ορισμένα, ελάχιστα θεσμικά ζητήματα και (γ) σε ορισμένα ζητήματα κοινής άμυνας

1. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΒΕΤΟ ΣΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΣΤΟ ΝΑΤΟ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 29/05/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 29/05/2022

Σελίδα: 23

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/SIPA/HEISSONIER

την αίτηση ένταξης της Β. Μακεδονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Β. Μακεδονία (ως πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας – πΓΔΜ) υπέβαλε αίτηση ένταξης στην Ένωση το 2004 και ανακηρύχθηκε επίσημα «υποψήφια χώρα» το 2005. Από τον Οκτώβριο 2009 και σε διαδοχικές άλλες ημερομηνίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Ωστόσο η Ελλάδα σταθερά ασκούσε βέτο στο άνοιγμα των διαπραγματεύσεων πριν από την επίλυση του προβλήματος της ονομασίας της χώρας. Μετά την επίλυση του προβλήματος το 2018 (Συμφωνία Πρεσπών) η Επιτροπή πρότεινε τον Μάιο 2019 το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων. Η Ελλάδα συναίνεσε αίροντας το βέτο και τον Μάιο του 2020 το Συμβούλιο αποφάσισε και τυπικά την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Ωστόσο ένα νέο βέτο, αυτή τη φορά από τη Βουλγαρία, έχει εμποδίσει μέχρι στιγμής τη σύγκληση διακυβερνητικής διάσκεψης για την προώθηση της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Ας σημειωθεί ότι το 2008 η Ελλάδα άσκησε βέτο

και στο ΝΑΤΟ προκειμένου να εμποδίσει την ένταξη της γειτονικής χώρας στο ΝΑΤΟ. Για το βέτο αυτό η Ελλάδα καταδικάστηκε το 2011 από το Διεθνές Δικαστήριο (ΔΔΧ). Με βάση τα παραπάνω, ποια θα πρέπει επομένως να είναι η θέση, πολιτική της Ελλάδας στο θέμα της κατάργησης της ομοφωνίας;

Η Ελλάδα θα πρέπει να διαπραγματεύεται στην Ένωση ως ώριμη χώρα μέσα από συνασπισμούς χωρών (όπως επιβάλλει η ειδική πλειοψηφία) και όχι να αυτοαπομονώνεται στη μειοψηφία του ενός με τα βέτο και τελικά να πττάται...

Νομίζω ότι θα πρέπει να ταχθεί με τις χώρες που υποστηρίζουν την κατάργηση της καθώς μια τέτοια αλλαγή ενισχύει αποφασιστικά την Ένωση. Και «ισχυρή Ελλάδα μπορεί να υπάρχει μόνο σε μια ολοένα ισχυρότερη και βαθύτερα ενοποιούμενη Ένωση», κάτι που δεν μπορεί να γίνει με ομοφωνία. Στο στάδιο όμως αυτό θα πρέπει να διατηρηθεί η ομοφωνία σε τρεις περιορισμένους τομείς: (α) τη διεύρυνση της ΕΕ, (β) ορισμένα, ελάχιστα θεσμικά ζητήματα και (γ) σε ορισμένα ζητήματα κοινής άμυνας. Η Ελλάδα θα πρέπει να διαπραγματεύεται στην Ένωση ως ώριμη χώρα μέσα από συνασπισμούς χωρών (όπως επιβάλλει η ειδική πλειοψηφία) και όχι να αυτοαπομονώνεται στη μειοψηφία του ενός με τα βέτο και τελικά να ηττάται...

Ο καθηγητής Π. Κ. Ιωακειμίδης είναι πρώην πρεσβευτής-σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΕΛΙΑΜΕΠ. Τελευταίο του βιβλίο: «Επιτεύγματα και Στρατηγικό Λάθος της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης» (Θεμέλιο).